

De Nieuwe

Zelfzwichter

in dit nummer

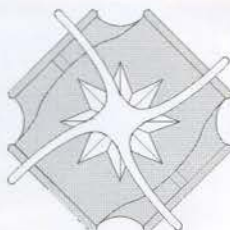
- Pel-project en Spelt-project
- Bijzondere subsidieverlening 1997
- Nationale molendag 1997
- Molenstichting Hunsingo gehuldigd
- Altijd die heersende westenwind
- Het geslacht Nienhuis als molenaars
- Groninger molenaars voeren actie

Colofon

De Nieuwe Zelfzwichter

Jaargang 1, nummer 1

Maart 1997 • 1

De Nieuwe Zelfzwichter is het kwartaalblad van de gezamenlijke molenorganisaties in de provincie Groningen. Het blad verschijnt in de maanden maart, juni, september en december. Leden van de vereniging van Vrienden van de Groninger Molens en leden van de Stichting De Groninger Molen ontvangen het blad automatisch. Niet leden kunnen zich op dit periodiek abonneren voor f 25,00 per jaar (4 nummers). Losse nummers kosten f 5,00 exclusief porto.

Opgave lidmaatschap Vereniging van Vrienden van de Groninger Molens, t.a.v. Ledenadministratie, Postbus 213, 9700 AE Groningen

Opgave abonnement voor De Nieuwe Zelfzwichter: Stichting De Groninger Molen, A-weg 5c, 9718 CS Groningen

Secretariaatsadressen

- Vereniging van Vrienden van de Groninger Molens, Postbus 213, 9700 AE Groningen, tel. (0597) 59 19 31
- Redactie van De Nieuwe Zelfzwichter, p/a A-weg 5c, 9718 CS Groningen, fax (050) 314 25 84
- Stichting De Groninger Molen, A-weg 5c, 9718 CS Groningen, tel. (050) 312 16 94, fax (050) 314 25 84
- Gilde van Vrijwillige Molenaars, afd. Groningen, p/a Nassastraat 65, 9675 EN Winschoten, tel. (0597) 41 42 69

Redactie (a.i.)

H. Berends - Sebaldeburen, H.A. Hachmer - Nieuwe Pekela, W. Veen - Middelbert, G. Geertsema-ten Broek - Groningen

Aan dit nummer werkten mee

H. Blaauw, W.O. Bakker, E.J. ten Cate, L. Duijm, C.E. van der Horst, T. Kalk, G. Nienhuis, Ineke Oosting, J. Slim, J.A.L. Trouw, Ida Wierenga, D. van der Zee

Grafische basisvormgeving

Biche Eleveld bNO - Groningen

Cartoons

René Halma - Groningen

Lay-out en drukwerk

Zodiak Groep - Groningen

Sluitingsdatum kopij

26 mei 1997

foto omslag:

De forse koren- en pelmolen *De Leeuw* te Oldehove, gebouwd in 1855. Deze molen is nog dagelijks in gebruik door molenaar P. Reitsema.

(foto: W.O. Bakker, voorjaar 1951)

2 • Pel-project en Spelt-project

Deze twee los van elkaar staande projecten hebben samen iets gemeen. Het eerste project beoogd het opnieuw leven in blazen van het instrumentarium in de koren- en pelmolen Ceres te Spijk. Het tweede project zal gebruik gaan maken van koren- en pelmolen De Vier Winden te Den Anel om het verbouwde Spelt te bewerken, zodat er bier van gebrouwen of brood van gebakken kan worden.

5 • Redactioneel**7 • Molennieuws**

Ook in De Nieuwe Zelfzwichter blijven we veel aandacht besteden aan wetenswaardigheden over onze molens in de provincie Groningen. Omdat er tijdens de winterperiode niet veel aan de molens wordt opgeknapt is het aantal onderwerpen dit keer enigszins beperkt. Blijft u vooral uw kopij inzenden, want zonder u worden wij het halve niet gewaar.

11 • Bijzondere subsidieverlening 1997**• Nationale molendag 1997****12 • Groninger Molenweekend****• Vierde Westlandse Molendag****13 • Oost-Groninger Molendagen****• Molenstichting Hunsingo gehuldigd****14 • Altijd die heersende westenwind****15 • Het geslacht Nienhuis als molenaars****18 • Heimwee naar het verleden****19 • Groninger molenaars voeren actie****20 • Verstild verleden (20)****21 • Video film "Stoere Werkers"****22 • Boekennieuws**

Pel-project en het Spelt-project

Op verzoek van de provincie Groningen heeft de Stichting De Groninger Molen in 1996 onderzoek gedaan naar de bouwkundige staat van de Groninger molens. Wederom werd het belang van goed en regelmatig onderhoud naar voren gebracht.

Door gebrek aan financiële middelen beperkt het onderhoud van molens zich vaak tot het waterdicht maken en het laten draaien van de meest elementaire onderdelen. Onderhoud aan de werktuigen in de molen wordt daarom dikwijls achterwege gelaten. Vanwege dit aspect, is gekozen voor een project dat gericht is op herstel aan de werktuigen in de molen. Want wanneer wij deze problematiek niet onderkennen, verliest de molenwereld binnen een aantal jaren een groot deel van het instrumentarium in de molens. Met deze achterliggende gedachte is het "Pelproject" ontstaan. Het project omvat een bouwkundig, een educatief en een historisch aspect.

Het Pel-project

Na het opzetten van een projectomschrijving zijn diverse fondsen aangeschreven. Dankzij de toezeggingen van het K.P. Boonfonds, het J.B. Scholtenfonds, VSB Cultuurfonds, het Anjerfonds, ANWB/Zimmermanfonds en de provincie Groningen kon op 4 februari 1997 een start worden gemaakt met de uitvoering. De uitvoering vindt plaats in samenwerking met de Vereniging van Vrienden van de Groninger Molens en het Gilde van Vrijwillige Molenaars.

Namens de Vereniging spelen de heren Venema en Vos van de archiefcommissie een belangrijke rol ten aanzien van het historisch onderzoek. De Geschiedeniswinkel (onderdeel van de RUG) is op het ogenblik bezig met een onderzoek naar het pellen. Het onderzoek concentreert zich op het koren- en pelbedrijf in de provincie Groningen. Met name de sociaal economische achtergronden van de provincie Groningen in de 19e eeuw zullen worden belicht en daarnaast uiteraard de geschiedenis van het pellen en de pelmolens.

Centraal in het verhaal staat de koren- en pelmolen Ceres te Spijk, eigendom van de Stichting De Groninger Molen. De vrijwillig molenaar op deze molen is Henk de Haan. Voorheen zwaaide R. Keizer als beroepsmolenaar hier de scepter.

Aan de hand van archiefonderzoek zal geprobeerd worden een beeld te schetsen van de ontstaans- en bestaansgeschiedenis van de molen. Tevens zal er een inventarisatie van de inrichting van de molen worden verricht. De plattegronden van de molen Ceres, die noodzakelijk zijn voor een inventarisatie van het instrumentarium, worden getekend door leerlingen van de bouwkundige afdeling van de M.T.S. te Appingedam. Na de inventarisatie van de molen Ceres zal geprobeerd worden, voor zover dit financieel

Koren- en pelmolen Ceres te Spijk gaat als eerste molen een grote rol spelen in het Pel-project. De afbeelding is van oudere datum. Momenteel lopen de schoren van de stelling loodrecht tot op de grond.

(foto: coll. H. Berends)

haalbaar is, om alle pelmolens in Groningen te inventariseren. Deze gegevens kunnen voor de toekomst bij restauratieplannen worden gebruikt. De inventarisaties zullen worden uitgevoerd door de heren Venema en Vos, met steun van het Gilde. Voor het historisch onderzoek is het noodzakelijk gesprekken te voeren met Groninger pelmolenaars.

Naast het historische aspect omvat het plan nog een educatieve en bouwkundige kant. De cultuurhistorische gegevens zullen door de Geschiedeniswinkel in rapportvorm worden aangeboden. Deze gegevens zijn de basis voor de lesstof voor vrijwillige molenaars. Voor het opzetten van lesstof zal contact worden gezocht met de lesstofcommissie van het landelijk Gilde van Vrijwillige Molenaars. Na de restauratie van de complete pelinrichting

van de molen Ceres ontstaat de mogelijkheid om het pellen van gerst tot gort inzichtelijk te maken voor belangstellenden.

Ten aanzien van de planning zal getracht worden omstreeks de maand juni de bouwkundige en historische kant van het project af te ronden. Wij hopen met dit project een bijdrage te kunnen leveren aan de regionale geschiedenis waarbij de Groninger molens een grote rol spelen.

Het Spelt-project

Sinds kort is de Stichting De Groninger Molen betrokken bij het Spelt-project in Pieterburen. Deze milieuvriendelijke, met tarwe verwante graansoort (*Triticum Spelta*), wordt in Nederland vrijwel uitsluitend op biologische wijze geteeld in oppervlakten van 100 tot 200 ha per jaar. Qua

groei- en gewasontwikkeling lijkt de spelt veel op wintertarwe. De stengel van spelt is wat slapper en wat langer. De korrels zijn vrij smal en blijven bij de oogst grotendeels in de pakjes zitten. Voor de verdere bewerking moet het geoogste product eerst worden geplet, hetgeen nogal tijdrovend en dus kostbaar is. De korrel van de spelt bezit een hoge voedingswaarde, terwijl het hoge aandeel aan gluten gunstig is voor de broodbereiding. Bovendien is het zelfrijzend. Voor verwerking in veevoer is het tevens geschikt. Spelt dient tussen begin oktober en begin november te worden gezaaid en heeft een opbrengst van 5 tot 6000 kg/ha.

In tegenstelling tot Nederland, wordt spelt in België, Duitsland, Frankrijk en de Oost-Europese landen op ruime schaal verbouwd. Ondanks de geringe verbouw in Nederland hebben een tweetal landbouwers uit Pieterburen, de heren Van Hoorn en Koster, de afgelopen herfst ieder één ha spelt ingezaaid.

Bij het project is inmiddels ook Luitens bakkerij in

Pieterburen betrokken. Verwacht wordt dat in de komende herfst de eerste speltbroden kunnen worden gebakken. De korrel dient dan eerst te worden bewerkt op de koren- en pelmolen De Vier Winden (34) te Pieterburen. De molen is eigendom van Stichting De Groninger Molen.

Naast bakker Luitens ziet ook bierbrouwer Quist uit Ezinge wel wat in het product voor zijn bierbrouwerij. Wellicht verschijnt er in een bescheiden oplage nog eens Pieterbuurster bier (Paiterboerster bier).

De beide landbouwers tenslotte hopen dat meerdere collega's in het Marnegebied de verbouw van spelt zullen gaan inpassen in hun bouwplan, zodat in de toekomst een heuse "Speltroute" kan worden uitgezet.

Koren- en pelmolen
De Vier Winden te Pieterburen
gaat een rol spelen in het Spelt-
project.

(foto: uitg. Stichting De Groninger Molen)

Redactioneel

Een lang gekoesterde wens is dan toch uitgekomen. Samen met de Stichting De Groninger Molen en het Gilde van Vrijwillige Molenaars, afdeling Groningen wordt een gezamenlijk molenblad uitgeven. De oude Zelfzwichter was uit haar kinderschoenen gegroeid en zie hier De Nieuwe Zelfzwichter is geboren. Vanaf november 1996 zijn er gesprekken geweest tussen de Stichting, de Vereniging en het Gilde. Er viel nogal wat te regelen. Wat kost het, hoe moet het blad er uit zien, hoe gaan we het verzenden, wie drukt het en kan men het eens worden over de kostenverdeling. Kortom, veel werk in een korte tijd. Daarom glijdt deze nieuwe uitgave later op de deurmat dan gebruikelijk. U moet er misschien eerst nog aan wennen, een ander formaat, een andere vormgeving, maar we hopen dat door de samenwerking een goed leesbaar blad zal ontstaan. We handhaven natuurlijk enkele vertrouwde rubrieken, zoals Molennieuws, Verstild Verleden en het Boekennieuws. Daarnaast zullen er enkele nieuwe rubrieken bij komen. In het tweede nummer zult u daar meer over horen. We hopen in ieder geval dat de rubriek Molennieuws, door de nieuwe samenwerking, beter tot zijn recht zal komen dan de laatste jaren het geval was. Ook blijven we rekenen op uw medewerking. Heeft u nieuwtjes, leest u iets in de krant, geef het ons door.

Door samenwerking kan De Nieuwe Zelfzwichter het gezicht van de Groninger Molenliefhebber worden.

De eerste nummers worden in een verhoogde oplage uitgegeven. De ruimere verspreiding heeft tot doel ook andere geïnteresseerden kennis te laten maken met De Nieuwe Zelfzwichter. Gildeleden die geen lid zijn van de Vereniging en voorheen Molenvizier ontvingen, ontvangen het eerste nummer van De Nieuwe Zelfzwichter gratis. Leden van de Stichting De Groninger Molen ontvangen voortaan één exemplaar van het nieuwe blad.

De Nieuwe Zelfzwichter zal eveneens te vinden zijn in de bibliotheken en bij de VVV's in de provincie Groningen. We hopen hierdoor meer mensen te bereiken om op deze wijze een grotere achterban te creëren en zo een sterkere stem te kunnen laten horen. Het molenbehoud zal meer

en meer een lokale aangelegenheid worden, waarbij de steun van de plaatselijke bevolking en bedrijfsleven onontbeerlijk zal zijn.

H.A. Hachmer

Als voorzitter van het Gilde van Vrijwillige Molenaars, afdeling Groningen, ben ook ik zijdelings betrokken geweest bij het tot stand komen van De Nieuwe Zelfzwichter. In het molenblad in deze vorm zijn nu de drie betrokken molenbelang dienende groepen bijeen gebracht in één gezamenlijk blad. Dit komt mijns inziens het molenbelang alleen maar ten goede. Zowel de Vereniging van Vrienden van de Groninger Molens, alsmede de Stichting De Groninger Molen en het Gilde van Vrijwillige Molenaars hebben één doel, namelijk het zo goed mogelijk de molens in stand houden en ze laten draaien. Op deze manier denk ik, dat door samen te werken, alle aspecten, zoals informatie over het wel en wee van de molens in Groningen, P.R. en opleidingen een duidelijk gezamenlijk doel is. De informatie vanuit het Gilde zal in de toekomst dan naast publicatie in de Gildebrief ook in De Nieuwe Zelfzwichter te lezen zijn. Ik wens jullie, redactie commissie en alle andere medewerkers succes met dit nieuwe blad.

Leen Duijm

Voorzitter van het Gilde van Vrijwillige Molenaars, afdeling Groningen

Gaarne voldoe ik aan het verzoek om ter gelegenheid van de eerste uitgave van De Nieuwe Zelfzwichter een voorwoord te schrijven. Het is inmiddels twee jaar geleden dat bestuursdelegaties van de Vereniging van Vrienden van de Groninger Molens en de Stichting De Groninger Molen, later aangevuld met het Gilde van Vrijwillige Molenaars, afd. Groningen, met elkaar over nauwere samenwerking gingen spreken. Hoewel de drie molenorganisaties en werkgroepen met hun vele vrijwilligers uitstekend werk verrichtten, was het voor de buitenwereld niet altijd duidelijk waar welke organisatie mee bezig was.

Het leek ons belangrijk de krachten te bundelen, samen namelijk sterker, vaker één geluid naar buiten laten horen, maar vooral ook in het overleg met instanties en instellingen wier geldelijke bijdrage niet gemist kan worden. Om samenwerking gestalte te geven, is de volle bereidheid van alle partijen noodzakelijk.

Na een misschien wat aarzelend begin, gingen de samenwerkingsgesprekken steeds beter.

Er is tijd voor nodig om kennis van elkaar, respect voor elkaar, maar vooral vertrouwen in elkaar te krijgen. In de afgelopen twee jaar hebben wij goede vorderingen gemaakt.

De samenwerking heeft onder andere geresulteerd in het vormen van één P.R. commissie, één archiefcommissie en het samen opstarten van het pelproject. Maar ook het instellen van een voorbereidingscommissie één molenblad.

Deze commissie heeft veel werk verzet, niet altijd gemakkelijk om de verschillende ideeën en opvattingen te laten uitmonden in één geluid.

De Nieuwe Zelfzwichter is nu werkelijkheid. De voorbereidingscommissie verdient onze hartelijke dank. Ook een woord van dank aan de Provincie Groningen voor hun eenmalige bijdrage in de extra gemaakte kosten.

Wij hopen nog op een positieve bijdrage van het Anjerfonds.

Voor onze lezers van de Molenvizier zal het zeker eerst wennen worden. De uitgave van deze periodiek is hierbij beëindigd. Met vooral dank aan de redactie, maar ook voor de bijdrage van anderen met altijd belangrijke artikelen in dit blad.

De leden van het Algemeen Bestuur van de Stichting De Groninger Molen ontvangen vanaf nu een molenblad met nog breder nieuws en nog meer informatie.

Ik wens alle lezers van De Nieuwe Zelfzwichter veel leesplezier en spreek de hoop uit, dat dit nieuwe molenblad de goede samenwerking van de Groninger molenorganisaties nog verder zal verstevigen.

J. Slim,

voorzitter Stichting De Groninger Molen

April 1974, precies 23 jaar geleden verscheen de eerste "Zelfzwichter", een blad van en voor molenvrienden. Daardoor kon men op de hoogte blijven van activiteiten op molengebied in de provincie Groningen. In dat eerste nummer werden van maar liefst 18 molens de toen lopende onder-

houds- of restauratiewerkzaamheden toegelicht. Ook de rubriek boekennieuws is al in dat eerste nummer te vinden. Het blad voorzagt en voorziet nog steeds in een grote behoefte.

De enquête van een paar jaar geleden heeft dat ook zeer duidelijk gemaakt.

Toch zult u De Zelfzwichter in zijn bekende vormgeving voortaan moeten missen. Daarvoor in de plaats krijgt u De Nieuwe Zelfzwichter, het blad waarin u nu zit te lezen.

Het is niet alleen meer het blad van onze vereniging, maar een uitgave van de "Gezamenlijke Groninger Molenorganisaties".

Waarom deze veranderingen ?

Wijzigingen in het beleid van nationale en regionale overheden nopen ons tot samenwerking met andere molenorganisaties.

Op deze wijze is de Provincie eerder bereid geld ter beschikking te stellen voor projecten.

Een goed voorbeeld daarvan is dit nieuwe blad, waarvan de Provincie Groningen een deel van de ontwikkelingskosten heeft betaald. Uiteraard zijn wij het Provinciaal Bestuur daarvoor zeer erkentelijk.

Het blad is nieuw, de naam maar gedeeltelijk. Een "Groninger" molenblad moet als zodanig herkenbaar zijn, dus het woord zelfzwichting is blijven bestaan.

Voor wat betreft de inhoud zult u een aantal bekende rubrieken weer aantreffen maar ook nieuwe.

De mededelingen van met name de Stichting De Groninger Molen zullen nu door veel meer mensen worden gelezen.

Tenslotte wil ik de voorbereidingscommissie, bestaande uit mevrouw G. Geertsema-ten Broek en de heren H. Berends, H.A. Hachmer, B. Oomkens en W. Veen, heel hartelijk bedanken voor de vele werkzaamheden door hun verricht en vooral wil ik ze complimenteren met het uiteindelijke resultaat.

U lezers, wens ik heel veel leesplezier nu en in de toekomst.

Ties Kalk

Voorzitter van de Vereniging van Vrienden van de Groninger Molens

(De nummering tussen () verwijst naar de nummering in het Groninger Molenboek – 2de druk, welke is uitgegeven in 1981)

Windlust (22), Overschild

Voor deze goed ogende molen staat het komende jaar een restauratie gepland aan de stelling en enige legeringsbalken. Tevens zal er een nieuw spoorwiel worden geplaatst.

De Biks (48), Onnen

Dreigt oudste Dekkersysteem in de provincie Groningen te verdwijnen? Poldermolen *De Biks* werd in 1857 gebouwd en in 1978 voor het laatst gerestaureerd. Molenstichting Gorecht is al enige tijd bezig met voorbereidende werkzaamheden in verband met de restauratie van deze molen, gelegen aan de

Noorderhoofdijk te Onnen - gemeente Haren (Gr.)

De poldermolen *De Biks* is in 1928, als eerste door wind aangedreven watermolen in de provincie Groningen verdekkerd. Hierbij krijgen de wieken een aantal eigenschappen en het aanzien van een vliegtuigvleugel. De molen is verder voorzien van het systeem van zelfzwichting. Zelfzwichting is een wieksysteem waarbij het hekwerk van de wieken bestaat uit horizontaal geplaatste kleppen die afhankelijk van de windsnelheid geopend of gesloten kunnen worden. Via Oost-Friesland heeft dit voor de noordelijke provincies zo karakteristiek systeem Nederland bereikt (zie ook pag. 24 e.v. van *De Zelfzwichter* 96 • 4).

Het goed instandhouden van dit onderhoudsgevoelige wieksysteem

kost veel geld. Om te voorkomen dat dit wieksysteem, dat voor de provincie Groningen zo karakteristiek is verdwijnt heeft de Molenstichting Gorecht voor *De Biks* een restauratieplan laten opstellen. In juli 1996 is via de gemeente Haren een subsidie-aanvraag voor restauratie van *De Biks* bij de Rijksdienst voor de Monumentenzorg ingediend. Daarnaast heeft de Molenstichting het Rijk om een extra subsidiebijdrage ten laste van het budget van staatssecretaris Nuis voor restauratie van noodgevallen gevraagd. De kans op toekenning van deze extra subsidiebijdrage is echter zeer onduidelijk. De Molenstichting heeft tot op heden nog geen bericht omtrent toekenning van de subsidies ontvangen. Verder is een subsidie-aanvraag bij de provincie Groningen (via de Stichting De Groninger Molen) voor zorgmolens ingediend. Daarnaast heeft de Molenstichting een aanvraag om restauratiesubsidie bij de Regiegroep Plattelandsbeleid Gorecht ingediend. Het totale restauratiebedrag is begroot op ruim f 200.000,-.

De Molenstichting Gorecht zal voorts, nadat meer duidelijkheid is verkregen omtrent de restauratietoekenning door het Rijk, subsidieaanvragen bij diverse andere instanties en fondsen indienen en zal binnenkort starten met het actief werven van donateurs. Omtrent de verdere gang van zaken hopen we u in een volgend nummer van dit blad te informeren.

Stel's Meulen (97), Harkstede

In de herfst van 1996 onderging deze molen een behoorlijk groot herstel aan het wiekenkruis. In de loop van voorgaande jaren werden reeds een groot aantal kleppen vernieuwd. Nu werden wederom een aantal kleppen vervangen en tevens de voorzomers en een aantal hek- en loop- en treklatten. Kortom groot onderhoud aan het gevlucht. Deze zomer volgt nog een schilfersbeurt aan het vernieuwde wiekenkruis, terwijl volgend jaar de rest van de molen zal worden geschilderd. Door beperkte financiële middelen moet het onderhoudswerk noodzakelijkerwijs gefaseerd worden uitgevoerd.

Enterprise (98), Kolham

Deze forse molen aan de snelweg naar Nieuweschanen krijgt onder andere een nieuw kruiwerk. Daarnaast worden de achtkantvelden welke met riet zijn gedekt, waar nodig bijgestopt en wordt de molen geschilderd.

De GrootePolderMolen (111), Slochteren

De Slochter Molenstichting, eigenaresse van deze molen hoopt binnenkort resultaat te boeken om tot vervanging te kunnen overgaan van de sinds enige jaren defecte vijzel. Daarbij zal eveneens het maalcircuit moeten worden verbeterd.

Molen Goliath (nr. 122), Uithuizermeeden bijna een eeuw oud. Op pagina 254 van het Groninger Molenboek staan een korte bouwgeschiedenis en de bijzonderheden beschreven van deze kloeke poldermolen. Voor de lezers onder ons die dit uitverkochte boek niet in hun bezit hebben, volgt hier een samenvatting met aansluitend daaraan en aanvullend daarop een uittreksel uit het Register der Resolutiën van de Gedeputeerde Staten der provincie Groningen uit 1851.

De huidige *Goliath* is de opvolger van de in 1897 afgebrande voorganger die in 1882 op dezelfde plaats werd gebouwd. De eerste *Goliath* was een tweedehandsje, uit waarschijnlijk 1851, die voor f 1.675,- werd aangekocht van het Waterschap Reiderland. De molen stond destijds in de omgeving van de Winschoterhoogebrug, aan de Pekel Aa en was uitgerust met 1 vijzel. De molen werd op 30 augustus 1882 afgebroken en bij De Greede aan de dijk van de Eemspolder weer opgebouwd door J. Offringa uit Uithuizermeeden voor f 4.268,-. Door inklinken van het nieuw gewonnen land werd

bemaling noodzakelijk. In de historische atlas van Groningen, verkend in 1902 staat op kaart 118 molen Goliath nog steeds aan de Pekel Aa.

Op 27 februari 1897 volgt een allesverwoestende brand. Het polderbestuur besloot een nieuwe *Goliath* te bouwen en de molen tevens met 2 vijzels uit te rusten. Het werk werd gegund aan G. Stuivinga te Warffum voor f 7.786,-. De kosten voor het opmaken van het bestek en de tekeningen door J. Klippus te Bedum bedroegen f 558,77.

De molen is achtereenvolgens gerestaureerd in 1949 en 1971. In 1979 werd de molen werkloos door de bouw van een nieuw gemaal waarbij tevens het waterpeil werd verlaagd.

Zo gemakkelijk als het waterschap de molen aan de kant zette en overdeed aan de Stichting De Groninger Molen, zoveel meer moeite moesten de ingelanden zich in de 19e eeuw getroosten om op de huidige plaats een molen te kunnen oprichten. Het opschrift op de gedenksteen is daarvan het sprekend voorbeeld. Wie wil weten wat daar op staat te lezen moet eens een bezoekje aan de molen brengen.

Lees mee uit het Register van 1851:

Donderdag den 24 Julij 1851.
Gehoord het rapport van gecommiteerden in wier handen bij kans beschikking van den Heer Aanraad, Commissaris des Konings, 30 Junij 1 20 om consideratieën en advys c.s. was gesteld een adres van Geiltje Hendriks Venekamp c.s., landbouwers woonende te Winschoten, in hoedanigheid van Dijkregters van het Kerspel Winschoten daarbij te kennen gevende dat zij daartoe behoorlijk door de Ingelanden hunners Kerspel geautoriseerd, om daartoe aangevoerde redenen het voornemen hebben opgevat tot het bouwen van een derden windwatermolen van ongeveer 23 ellen vlugt, uitmalende op de Aa, evenals zulks is toegestaan aan de Kerspelen Blijham en Bellingwolde, daar te stellen op een stuk land toebehorende aan de Ingeland Udes, gelegen westzijde de Aawal tusschen Hoogebrug en Winschoterzyl, kadastraal bekend Sectie B 1 140 of wel op het daarnaast gelegen stuk land van Brouwer Sectie 1 69. Dat deze hulpmolen zal worden gebouwd ten dienste van het geheele Kerspel met uitzondering van eenige perceelen van Sectie A in de kom der gemeente Winschoten gelegen, uitwatering hebbende in het trekdiep en dus mit uitzondering van die perceelen omvat de geheele gemeente Winschoten van Sectie A tot en met C wordende nopens de onderwerpelijke uitvoering de vereischte autorisatie van dit collegie verzocht.

Gezien het berigt en de consideratieën van Burgemeester en Wethouders van de Gemeente Winschoten.

Vanaf de jaren '80 ontfermen de vrijwillige molenaars zich over de molen. Na onder andere Piet van Dijken is Ida Wierenga sinds april

Poldermolen *Goliath* te Uithuizermeeden, gebouwd in 1897. Dit is de noordelijkste molen van de provincie Groningen en heeft ter versteviging van het achtkant extra veldkruizen wegens de ligging achter de zeedijk. De molen is uitgerust met 2 vijzels, waarvan er destijds één door een elektromotor werd aangedreven. De molen had voor de restauratie zelfzwinging, maar is uit bezuiniging niet weer aangebracht. (foto: Peter Buitter)

1987 vrijwillig molenaar op deze molen. Zij wordt bijgestaan door molenvriend N.F. Meeuwes, landbouwer in de buurt van de *Goliath*. In oktober 1997 zal Ida bezoek krijgen van Sara en in deze maand bestaat de molen tevens honderd jaar. Reden genoeg voor een feestje dus. Omdat het in oktober minder aangenaam vertoeven is rond de molen zijn de festiviteiten gepland op 29, 30 en 31 mei 1997. Zoals we van Ida gewend zijn, zal het weer een spektakel worden van de bovenste plank. Voor het drie-daagse evenement wordt een grote tent naast het molenhuis geplaatst. Een hoogtepunt zal de opvoering zijn van het toneelstuk *Jozef in den bonten rok*. Dit stuk werd tijdens de mobilisatie van 1914 – 1918 bij de

Goliath op 19 januari 1916 in PAX opgevoerd. PAX was één van de barakken die bij de *Goliath* waren opgesteld en waarin militairen waren gelegerd. Het toneelstuk zal deze keer worden opgevoerd door de Amateur Toneelvereniging Oosteinde. Ida heeft de afgelopen 10 jaar diverse acties gevoerd om de molen zover te krijgen zoals deze er nu voor staat. Er is een pad naar de molen gerealiseerd die door Jos Brink in 'Zondagskinderen' op 13 juli 1991 wordt gedoopt tot *Goliath's pad*. 'De slag om de *Goliath*' in 1993 en diverse andere acties leverde f 44.000,- op. Dit geld werd aan Stichting De Groninger Molen overhandigd. Mede met dit geld konden ver-

beteringen aan het gevlucht worden aangebracht en de molen van een nieuw rietdek worden voorzien. Promotie maken voor de molen op alle mogelijke plaatsen is een sleutelwoord van Ida. Je kunt het niet maken om een jaar niets van je te laten horen.

Het programma ziet er als volgt uit:

Donderdag 29 mei
14.00 uur - 15.00 uur

20.00 uur

- 'Muziek in bedrijf' van Radio Noord, gepresenteerd door Okkie Smit
- Zet *Goliath* te kijk, een foto-overzicht over 100 jaar *Goliath*
- Koren op de Molen, repetitieavond van het Doekegat Piratenkoor en Aig'n Wies. De toegang is gratis

Vrijdagavond 30 mei
19.30 uur

- Amateur Toneelvereniging Oosteinde speelt *Jozef in den bonten rok*, een blijspel in 2 bedrijven. Tijdens de Mobilisatie werd dit toneelspel opgevoerd in zaal Pax te *Goliath* op 19 januari 1916. Na de pauze:
 - Zang en Muziek met Alex Vissering en Alex Staal
- Toegangskarten voor het toneelstuk à f. 10,- verkrijgbaar vanaf 15 april op de Hooilandseweg 89 te Roodeschool of 's middags bij de molen

Zaterdag 31 mei
10.00 uur - 17.00 uur
15.00 uur

- *Goliath* Promotie Markt, een tent vol stands
- Eemsmondkoor uit Delfzijl, o.l.v. Mw. Elisa van Duinkerken, een optreden aan de voet van de molen

Spinnekop-Zaag-molentje (128), Wedderveer

De restauratie van het zaagmolentje te Wedderveer verloopt uiterst voorspoedig. De werkzaamheden vorderen dusdanig, dat de planning kon worden bijgesteld. De heringebruikneming, die was bepaald voor de komende herfst, kan nu waarschijnlijk al op of omstreeks 13 juni a.s. plaatvinden. Het spinnekopje zal derhalve gedurende het Groninger Molenweekeinde op 14 en 15 juni in actie komen.

De goede vorderingen zijn vooral een gevolg van het feit, dat molenmakersbedrijf Molema erin slaagde de kap en het achtkant in z'n geheel te demonteren en naar de werkplaats in Heiligerlee te vervoeren. Daardoor kon gedurende de koude winterperiode normaal worden doorgewerkt. Begin maart waren de molenmakers reeds zo ver met hun werk-

zaamheden gevorderd, dat het geheel weer naar Wedderveer kon worden vervoerd. Onder toezicht oog van vele buurtbewoners en (Oost-)Groninger molenliefhebbers werden het achtkant en de kap weer netjes op hun plaats gezet. Tevens werden de vier halve roeden, de bok en niet te vergeten, de windroos gemonteerd. De kleppen voor de zelfzwichting zullen in een later stadium worden aangebracht.

Op het moment dat dit is geschreven (eind maart) wordt door de molenmakers hard gewerkt aan de stelling en de overige montage-werkzaamheden. Ook de voorbereidingen voor het plaatsen van de lintzaag zijn in volle gang. De eerste oplevering van de zelfkruier staat gepland in de week na Pinksteren.

Het Spinnekop-zaagmolentje zal na een periode van stilstand in juni weer kunnen draaien.

Bijzondere subsidieverlening 1997

W. Veen

Evenals in 1996 heeft de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, de heer Aad Nuis, voor 1997 besloten een deel van het beschikbare budget voor de Monumentenzorg, te weten veertig miljoen, af te zetten voor een aantal urgente restauraties, waarvoor langer uitstel niet mogelijk is. In principe vallen urgente restauraties van molens hier ook onder. De aanvragen voor de speciale subsidieregeling voor het jaar 1997 kunnen evenwel nu nog niet worden ingediend. Uit de brief van de Rijksdienst Monumentenzorg van 4 maart

1997 blijkt, dat de aanvragen voor deze speciale subsidieregeling met behulp van een speciaal aanvraagformulier moeten worden ingediend. Dit aanvraagformulier is echter pas beschikbaar na publicatie van een nieuwe Algemene maatregel van Bestuur (AmvB) in het Staatsblad. In het Staatsblad zullen een aantal extra artikelen én de criteria worden opgenomen die betrekking zullen hebben op deze extra subsidieregeling. Verwacht wordt dat de nodige besluiten spoedig genomen zullen worden. De Gedeputeerde Staten van de provincie Groningen en de

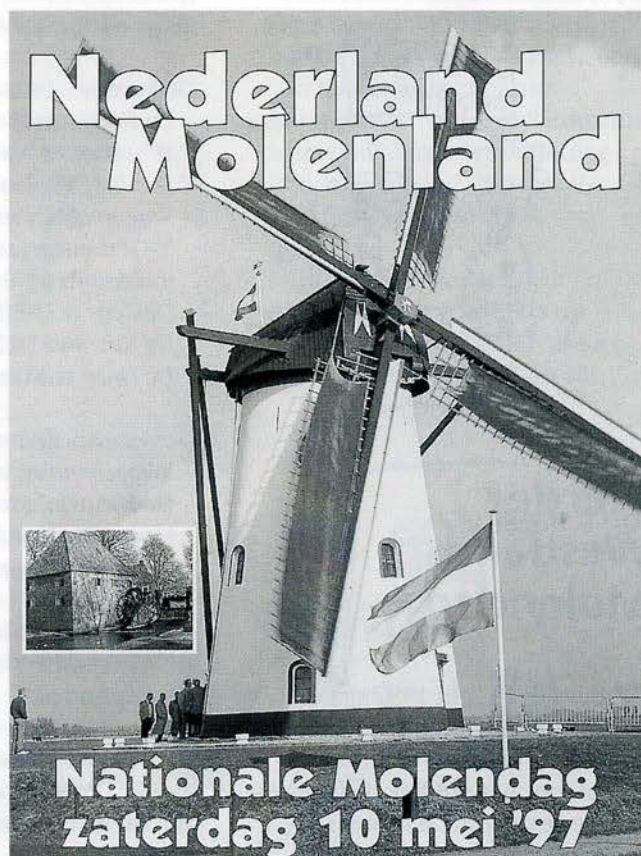
respectievelijke gemeenten zullen door de Rijksdienst voor de Monumentenzorg worden geïnformeerd.

De bedoeling van dit artikel is u te informeren over de eventuele (extra) subsidiemogelijkheden voor monumenten. Tegelijkertijd moet ik u waarschuwen niet te optimistisch te zijn, daar slechts een klein deel, te weten twintig procent van het totale subsidiebudget, beschikbaar gesteld wordt voor de overige monumenten en zoals u weet worden ook de molens hiertoe gerekend.

Nationale Molendag

De Nationale Molendag zal dit jaar voor de 25ste keer worden gehouden. In het kader van de campagne "Nederland-Mollenland" zal zaterdag 10 mei het startsein worden gegeven voor een zomerlang molenseizoen. Op deze eerste molendag van dit seizoen zullen meer dan 600 molens in Nederland de deuren openen om alle fietsende en andere toerende bezoekers een kijkje te gunnen in het interieur. Voor veel lezers een uitstekend tijdstip om één of meerdere molens te bezoeken. Het kan een extra dimensie geven aan uw mogelijk korte vakantie tijdens deze dagen. In het kader van de campagne "Nederland-Mollenland" wordt er een seizoenskrant uitgegeven waarin melding wordt gemaakt van de verschillende evenementen die op diverse molens dit jaar zullen plaatsvinden. Deze krant wordt in een grote oplage verspreid en zal vanaf mei bij onder andere de molens verkrijgbaar zijn.

Op de fraaie kleurige affiches en stickers staat *De Witte Molen* te Meeuwen (N.B.) afgebeeld in een uitstekende biotoop.

Groninger Molenweekend

Op zaterdag 14 en zondag 15 juni 1997 zal het Groninger Molenweekend plaatsvinden. Dit evenement wordt georganiseerd door de Stichting De Groninger Molen, De Vereniging van Vrienden van de Groninger Molens en het Gilde van Vrijwillige Molenaars, afdeling Groningen. Tijdens deze dagen zullen heel veel Groninger molens voor het publiek geopend zijn. Dit is, na de Nationale Molendag, een uitgelezen mogelijkheid om in één of twee dagen een groot aantal molens in werkende toestand te bezoeken. De opengestelde molens zijn te herkennen aan de Nederlandse Vlag of blauwe wimpel in de vlaggenmast. Op diverse molens vinden activiteiten plaats. De molens zijn geopend vanaf 10 uur tot ongeveer 16 uur. Op het molenbureau kunt u een deelnemerslijst aanvragen: tel. (050) 312 16 94

Vierde Westlandse Molendag

Zaterdag 28 juni 1997 openen de Westlandse molenaars gezamenlijk de deuren van "hun" molen, om het publiek de gelegenheid te geven om de molens te

bezoeken. Bij voldoende wind zullen deze molens ook in werking te zien zijn. Ondanks dat er in vroeger jaren in deze streek een behoorlijk aantal molens gesloopt zijn, zijn er gelukkig ook nog een aantal, hetzij met inspanning, in goede staat behouden gebleven. Enkele hiervan zijn nog zelfs functioneel in bedrijf gebleven, maar de meeste zijn thans alleen nog op vrijwillige basis in bedrijf. Hier gaat veel tijd in zitten voor de Vrijwillige molenaars. De Vrijwillige molenaars en de nog enkele beroepsmolenaars willen dat op deze dag aan het publiek laten zien. Na gebleken succes van voorgaande jaren is hier wederom een geadviseerde fietsroute aan verbonden, die bij elke molen op die dag voor f 3,50 kan worden gekocht. Bij elke volgende molen kan men de stempelkaart laten afstempelen en bij de vijfde stempel krijgt men een leuk aandenken. De hele tocht, die dus niet verplicht uitgefietst hoeft te worden, is ca. 60 km lang en voert langs alle onderstaande molens.

De korenmolens zijn:

- De Korpershoek te Schipluiden,
- Windlust te Wateringen,
- De Vier Winden te Monster,
- Korenmolen van 's-Gravenzande, (onder voorbehoud)
- De Roos te Delft,
- De Korenaar te Loosduinen, en
- De Hoop te Maassluis.

De watermolens zijn:

- Wippersmolen te Maassluis,
- De Nieuwlandse Molen te Hoek van Holland,
- De Schaauweimolen te Rijswijk,
- Dijkmolen te Maasland, en
- Groeneveldse Molen te Schipluiden.

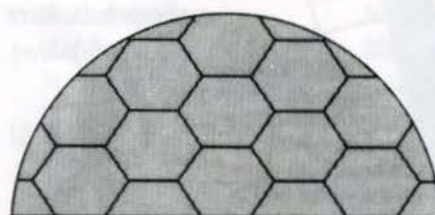
Voor de liefhebbers is er in de molenromp van de Oude Lierpolder, bij de Lier, nog een Crossley

motor te bezichtigen en voor de mensen die de moeite willen nemen en geïnteresseerd zijn is ook de blootgelegde fundering te zien van de in 1938 gesloopte *Kleine Kralinger Molen*, tussen Maasland en De Lier.

U ziet, het aanbod is gevarieerd en als u wilt fietst u langs mooie plekjes. Wij hopen: Tot ziens op de molen!

LAMON

- Betonrenovatie
- Gevelherstel en -impregnering
- Kelderafdichting
- Houtworm- en zwambestrijding

LAMON

Produktieweg 8 9301 ZS Roden

Telefoon (050) 501 24 00

Fax (050) 501 29 88

Onderlinge Brandwaarborg Maatschappij

speciaal voor molenaars

SINDS 1873 SPECIALIST IN HET VERZEKEREN VAN WINDMOLENS

Hoofdkantoor Deventer: Singel 19 - Postbus 448 - 7400 AK Deventer
Telefoon (0570) 61 23 53

DE MOLEN IN DE VREUGD?

Wij hebben
een grote collectie
geboortecadeaus, zoals:

*kindercouverts,
rammelaars,
spaarpotten,
servetbanden,
paplepels en
geboortebekers
in zilver en pleet.*

GRAVEREN IS GRATIS!

JUWELIER **REPKO**

Herestraat 4
Groningen
tel. (050) 312 91 31

BAKKER *de Rappe Schoenlapper*

Fa. DOORNBOS

A-Kerkhof 33 - 9712 BC Groningen
Telefoon : (050) 312 08 07

DE KAMERSPECIALIST

**HUUR
VERHUUR
ADVIEZEN
BEMIDDELING**

Beheer van Huizen, Kantoren
en Bedrijfspanden.
Gespecialiseerd in Kamerverhuur.

Eendrachtskade N.Z. 25
9718 BB Groningen
 (050) 313 34 16
Geopend : 10-12 en 13-17.30 uur

P. REITSEMA

AMBACHTELIJK MOLENAAR

*Schipvaart 36
9883 PR OLDEHOVE*

Producent van diverse soorten meel, zoals:

- VOLKOREN TARWEMEEL
- MEERGRANENMEEL
- GEPLETTE TARWE
- ROGGEBOEM
- ROGGE
- HAVER
- LIJNZAAD
- PANNENKOEKMEEL

De molen is voorzien van een pellerij, zodat we
nog de OUDERWETSE GORT voor u hebben.

Molen "De Leeuw"
Oldehove Tel. (0594) 59 16 28

FIRMA EKKELKAMP

De speciaalzaak voor: Volkorenmeel

*Hondensport, Vogelzaden,
Paardenvoeders, Vogels
Aquariumbenodigdheden,
Hengelsportartikelen
en alles voor Uw huisdieren*

Rijksstraatweg 135
☎ (050) 535 02 15
Haren (Gr)

JAN VOS

Rietdekkersbedrijf

**Al meer dan 25 jaar
vakmanschap**

⌘ Boerderijen ⌘ **Molens**
⌘ Villa's ⌘ Bungalows
⌘ Recreatiebungalows
⌘ Tevens golfplaatbedekking

Ook voor reparatie en onderhoud

tel. (050) 406 20 39

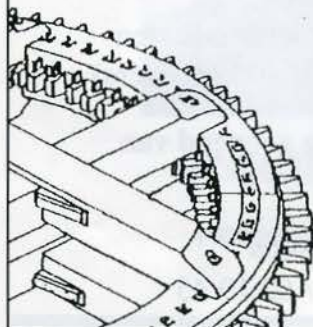
Oude Boerenweg 11 - Glimmen

Molenmakersbedrijf
Molema
V.O.F.

Provincialeweg 4, 9677 TW Heiligerlee

telefoon (0597) 59 16 60
telefax (0597) 59 11 76
mobiel 06 53 22 48 91

Mulder Pot - Kropswolde

KORENMOLEN **De Hoop**

Woldweg 70, Kropswolde.

Voor de zelfbakkers(sters):

- volkorenmeel
- tarwebloem
- viergranenmeel
- pannenkoekmeel
- boekweitmeel

geopend:

Di. t/m Vr. 13.30-17.00 uur

Zat. 09.00-12.00 en 13.30-17.00 uur.

Molenaar J.J. Pot

telefoon (0598) 39 49 53

Rabobank

De Kracht van Teamwork

De Rabobank is een bank met een idee. Het idee heet 'samenwerken'. Met wortels in de plaatselijke samenleving heeft de Rabobank als geen ander een lange traditie van samenwerken en bouwen aan relaties.

Van jong tot oud. Dat is meer dan een belofte. Het is onze mentaliteit. Met onze kennis en onze contacten kunnen we op financieel gebied elke vraag voor u oplossen. Wat u ook wilt aanpakken, we helpen u een handje. Met producten, diensten en handige adviezen. Dat is onze kracht: de kracht van teamwork.

Met de Rabobank sta je er niet alleen voor.

OVERAL GEZIEN!

Jonker Veendam is specialist in transport.
Over de weg, per rail en over zee.
Bel voor meer informatie (0598) 65 79 11

JONKER Veendam

Naar windmolen

Joerwert

te Feerwerd voor:

- ✓ tarwemeel
- ✓ tarwebloem
- ✓ rijst
- ✓ gort
- ✓ pannenkoekmeel
- ✓ gemengd graan
- ✓ en andere molenproducten
(ook voor zelfbakkers/sters)

Dinsdag t/m zaterdag geopend van
13.30 - 17.30 uur.

Molenaar Rolf Wassens

☎ (0594) 62 15 45 / 62 19 45

Molenstichting Hunsingo 25 jaar vernuft en volharding

J.A.L. Trouw

Op 22 januari van dit jaar ontving de Molenstichting Hunsingo en Omstreken een brief van het secretariaat van de Stichting Molengiftenfonds voor Vernuft en Volharding te Hilversum. De inhoud van de brief verraste het bestuur van de Molenstichting bijzonder, want aangekondigd werd dat besloten was Hunsingo een oorkonde en een gift toe te kennen.

Op de jaarvergadering van de Vereniging De Hollandsche Molen van 1 maart 1997 jl. in het RAI-congrescentrum te Amsterdam werd de oorkonde en gift door de secretaris van de Stichting, de heer L.J. Pigeaud, uitgereikt. Bij de uitreiking van de prijs werd gememoreerd dat de Molenstichting Hunsingo en Omstreken meer dan vijftientig jaren bestaat. Het Molengiftenfonds spreekt met de prijs- en oorkonde-toekenning haar waardering uit voor het grote vernuft en de volharding die betoond is bij het restaureren van de molens die de molenstichting in de loop van haar 25-jarig bestaan heeft verworven. Waarderende woorden, oorkonde, prijs en felicitaties, het doet je goed. Het is een schouderklopje, een stimulans om met nog meer energie je in te zetten voor het molenbehoud, of dat nu is als vrijwilliger op bestuurlijk vlak of als molenaar. Eervol is het om je Stichting in één adem genoemd te horen met andere coryfeeën die eerder de oorkonde voor Vernuft en Volharding in ontvangst mochten nemen. Genoomd zijn dan ook de Groningers B. van der Veen Czn, B. Jongsma en R.J. Clevering. De

heren Jongsma en Clevering hebben aan de wieg gestaan van de Molenstichting Hunsingo. Uitermate plezierig was het daarom dat de heer R.J. Clevering persoonlijk getuige was van de overhandiging van prijs en oorkonde. De prijs en oorkonde werden in ontvangst genomen door de bestuursleden Ties Kalk en

Koos Trouw. Traditiegetrouw was er de molenmarkt in de foyer van het RAI-congrescentrum. Ook de gelauwerde Molenstichting gaf acte de présence en deed op die markt goede zaken door de verkoop van molenartikelen, zoals kaarten en boekjes.

Oost-Groninger Molendagen

De molenwerkgroep Oost-Groningen stelt u in de gelegenheid om de diverse molens in deze regio uitgebreid te bezoeken, door ze op verschillende dagen open te stellen. Daarbij kunt u tekst en uitleg krijgen van de aanwezige molenaar. De in de lijst genoemde molens zijn geopend op de genoemde dagen vanaf 10 uur tot 12 uur en van 13 uur tot 16 uur.

3 mei: korenmolens Winschoten
10 mei: Nationale Molens, alle molens
17 mei: korenmolen Vriescheloo
25 mei: korenmolen Ganzedijk
31 mei: korenmolen Vriescheloo
poldermolen Weddermarke
7 juni: korenmolen Oude Pekela
14 en 15 juni: Groninger Molenweekend
21 juni: standermolen Bourtange
28 juni: standermolen Ter Haar
korenmolens Winschoten

- De poldermolen *De Dellen* en de Westerse watermolen te Nieuw-Scheemda zijn iedere maandagavond van 19.00 uur tot de duisternis invalt geopend.
- Poldermolen *Goliath* bij de Eemshaven (Uithuizermeeden) kunt u iedere zaterdag bezoeken van half twee tot vijf uur.
- Korenmolen *Aeolus* te Farmsum is iedere dinsdag- en donderdagmiddag geopend, de schoolvakanties uitgezonderd.
- Voor inlichtingen, vragen en excursies kunt u contact opnemen met mw. Koster-Westermaarder, tel. (0597) 42 40 45.

Altijd die heersende Westenwind

E.J. ten Cate

In onderstaand artikel geeft Molenaar-biotoopwachter voor Noord-Drenthe en vrijwillig molenaar op De Wachter te Zuidlaren, de heer E.J. ten Cate, tegengas over een vastgeroest gegeven dat de wind het meest uit het westen zou komen.

Vroeger op school is het mij al geleerd; in Nederland waait de wind in hoofdzaak uit een westelijke richting (ZW – W – NW). Dit moet zo'n dogmatisch gegeven zijn dat de doorsnee Nederlander dit ook aanneemt en verder verkondigt.

De wind is al 50 jaar mijn vriend. Althans als die er is, dan maak ik er nog steeds dankbaar gebruik van. Als jongen van 10 jaar ben ik begonnen te zeilen, eerst op meren en later naar wat ruimer water, zoals het IJsselmeer en de kustwateren.

Overheersende westelijke winden? Ik had altijd mijn scepsis daarover. Ook de laatste jaren als vrijwillig molenaar en als biotoopwachter. Ik bleef twijfelen aan de juistheid aangaande opmerkingen over die Westenwind.

Zo was ik vorig jaar als biotoopwachter betrokken bij een bespreking van een slechte biotoop. Het ging om de vele hoge bomen rond de molen. Tussen de betreffende gemeentelijke vertegenwoordiger enerzijds en bomenbeschermers anderzijds ontwikkelden zich heftige discussies. Uiteindelijk leek het erop, in een compromis, dat de molen gered zou zijn met het

verwijderen van enkele bomen aan de Westzijde.

Dan glijdt in december 1996 De Zelfzwichter bij mij in de bus en op blz. 22 lees ik het artikel "Biotoop, of hoe de Bomenstichting er tegen aan kijkt", ongeveer in het midden van het bewuste artikel staat te lezen: "In hoeverre wordt de molen gehinderd ten aanzien van de heersende westenwind"

Voor mij dan een teken om dit misverstand toch maar eens aan de kaak te stellen.

Omdat ik, met name als biotoopwachter, de Westenwind zo vaak als een probleem tegen kwam, ben ik midden 1993 begonnen in mijn molen-logboek nauwkeurig de windrichting te noteren als ik met de molen draaide. Omdat de gegevens van 1993 niet een vol jaar betreffen, geef ik mijn bevindingen weer over de jaren 1994, 1995 en 1996.

jaar	N	N.O.	O.	Z.O.	Z.	Z.W.	W	N.W.	totaal
1994	8	3	5	11	16	23	19	10	95
			19				52		
			43						
1995	11	14	11	6	6	13	8	12	81
			31				33		
			48						
1996	11	12	10	12	7	16	7	13	88
			34				36		
			52						

In dit overzicht heb ik tegenover de westelijke winden de oostelijke winden gezet. Dan blijkt dat in 1994 de westelijke winden ten aanzien van mijn draaidagen de meerderheid hadden, namelijk 52 – 43. Maar in 1995 en 1996 de wind net zoveel uit oostelijke richting kwam als uit westelijke richting. Als daarbij dan ook nog worden geteld de

richtingen noord en zuid, dan is er van de overheersende westenwind al helemaal geen sprake meer.

Toch wil ik bij mijn bevindingen over de laatste 3 jaar direct een paar kanttekeningen maken.

Uit zeilerservaringen in het verleden toen ik veel op het Lauwersmeer en het noordelijk deel van het IJsselmeer zeilde, weet ik dat dicht langs de Waddenkust, met name tot de langste dag van het jaar, in veel gevallen op een overheersende Noordwestenwind gerekend kon worden, terwijl in de rest van het land dan de wind uit een totaal andere hoek kon waaien. Zo kan ik mij ook voorstellen dat langs de Hollandse kust er wel degelijk een overheersende Westelijke wind waait.

Wie 's avonds naar de uitgebreide weerberichten kijkt op de T.V. ziet hoe soms door de ligging van een depressie en een hogedruk gebied de wind over een betrekkelijk klein gebied als Nederland is al rond kan tollen.

Wat ik met het bovenstaand artikel wil zeggen en aantonen is dat niet op elke plaats in Nederland maar voetstoots moet worden aangenomen dat een vrije windvang uit Westelijke richting een waarborg is voor een goede molenbiotoop.

Het geslacht Nienhuis als molenaars

Een derde artikel naar aanleiding van het overlijden van O. Nienhuis op 28 juni 1996 te Zoutkamp zou de overledene, voor zover ik hem heb gekend, zeker niet op prijs hebben gesteld. Mijn bijdrage gaat dan ook over alle molenaars die als zodanig onder de naam Nienhuis hebben gewerkt; aangevuld met kleine correcties op de twee eerder verschenen publicaties in De Zelfzwichter.

De heer R. Wassens heeft de voornaam van de Zoutkamper molenaar terecht als Onne gespeld; in het In Memoriam van E. Bakker (De Zelfzwichter nr. 83-pag. 3) werd de voornaam abusievelijk als Onno vermeld.

Bakker schreef in datzelfde artikel dat de provincie Groningen voor de oorlog negen zelfstandige Nienhuis-molenaars heeft gekend. Blijkens een later ontvangen bijdrage van hem door de heer Wassens, gepubliceerd in De Zelfzwichter nr. 84-pag. 32, zou dit aantal rond 1925 zeven zijn geweest. Laatst-genoemd aantal molenaars is correct; de vermelding van de verschillende dorpen waar deze molenaars hebben gewerkt echter niet. De molen in Ulrum werd namelijk reeds in 1911 door mijn grootvader Geert Nienhuis (1875-1943) verkocht aan de heer Kooihuizen. Sindsdien werd dit Nienhuismulders-bedrijf nog tot 1968 in Assen voortgezet.

Al kort na de Eerste Wereldoorlog werd de molen in Ulrum afgebroken; tijdens die oorlog hadden deserteurs uit het Belgisch leger zich nog in die molen verschansd. De Leermenster molen, toch meer dan 70 jaar achtereen ook een Nienhuis-eigendom (ook nog in 1925), werd in de reeks vermelde dorpen van bovengenoemd artikel in het geheel niet genoemd.

Terecht vermeldde de heer E. Bakker dat de oor-

sprong van het geslacht Nienhuis als mulders in Garsthuizen ligt. Stamvader Geert Jans Nienhuis (1796-1869), geboren in Garrelsw eer, had in 1824 bij publiekelijke verkoop de molen van Garsthuizen aangekocht (zie ook: De Zelfzwichter nr. 75-pag. 17). Deze rogge- en pelmolen is tijdens de storm van 2 januari 1839 omver gewaaid. Bij Koninklijk Besluit van 7 mei 1839 werd vergunning verkregen "om een pel-molen te doen oprigten onder de voorwaarden dat de molen met hout of eene soort van kunde specie en niet met riet gedekt worde".

Met welk een vooruitziende blik deze laatste voorwaarde wel werd gesteld is gebleken tijdens de brand van deze molen op 3 mei 1995. Immers, indien de kap wel met riet gedekt zou zijn zou de molen toen zeker jammerlijk verloren zijn gegaan.

De vergunning zou worden ingetrokken na verloop van een jaar na de dagtekening van het KB. Op 19 juni 1839 werd de nieuwe molen opgericht, getuige een gedicht van toenmalig molenmaker J.H. Hoving uit Middelstum dat werd opgedragen aan G.J. Nienhuis en vrouw. In dit gedicht werd ook de naam van de nieuwe molen onthuld: De Hoop. In 1835 werd kennelijk al de achtergevel van de boerderij (gelegen aan de straatzijde) vernieuwd, getuige de herinneringstegel die toen werd aangebracht. Hierop is nog altijd de inscriptie te lezen: "G.J.N. - G.J.K. - 1835".

Tot 1970 is "Het Fabriek", zoals molenmaker Hoving de molen in zijn gedicht omschreef, met het molenaarshuis en de naast de molen gelegen schuur in bezit van de familie Nienhuis gebleven. Nog altijd is dit monumentale complex met onder architectuur aangelegde tuin privé-eigendom. Sinds eind 1993 is het in handen van de Duitse arts O. Baldus, woonachtig te Keulen, die de boerderij samen met zijn vrouw als recreatiewoning gebruikt.

Geert's broer Jan Jans Nienhuis was in diezelfde tijd, omstreeks 1824, olieslager/molenaar te Garrelsw eer. In de jaren 1836/42 hielden

de Chr. Afgescheidenen hun kerkdiensten in het grote molenaarshuis waar in die tijd maar liefst 41 kinderen werden gedoopt. Tijdens een vergadering in februari 1842 werd besloten tot de bouw van een eigen Gereformeerde kerk in Garrelsw eer die op 16 oktober van datzelfde jaar al officieel in gebruik werd genomen. Voor de bouw van deze kerk werd door ouderling Jan Jans Nienhuis zijn land "Krapstofheem", gelegen aan de Lopster klap, vrijwillig aangeboden. Echter onder één voorwaarde: boven de kerkdeur diende een luik te worden aangebracht, zodat hij de zolder kon gebruiken als bergplaats voor zijn koren. En aldus geschiedde...

Jan Jans Nienhuis werd opgevolgd door zijn zoon Fokko die later naar Opwierde is vertrokken. De molen van Garrelsw eer, gebouwd in 1808, werd in 1901 gesloopt en verplaatst naar Schoonebeek

waar deze omstreeks 1920 volgens mondeling verkregen informatie van W.O. Bakker is afgebrand.

Vanuit Garsthuizen hebben vele Nienhuis-zonen zich elders als zelfstandig molenaar in de provincie Groningen gevestigd. In 1925 waren nog 7 mulders onder de naam Nienhuis werkzaam. Veelal als opvolgers van hun vader, want hun molen is altijd gedurende een lange reeks van jaren familieeigendom geweest, zoals uit onderstaande blijkt:

Vanaf 1824-1981 zijn maar liefst 22 Nienhuis-zonen als mulder werkzaam geweest. De laatste in deze reeks is I.J. Nienhuis, broer van wijlen Onne Nienhuis; woonachtig te Loppersum en inmiddels ook al de leeftijd van 80 jaar gepasseerd.

Geertruid Nienhuis (1841-1912), dochter van

Bij dit artikel zouden vele foto's van Groninger molens geplaatst kunnen worden. Gekozen is voor de Lopster meul'n. Deze koren- en pelmolen werd tot 1981 gehuurd door I.J. Nienhuis nadat hij de molen in 1966 aan de gemeente Loppersum had verkocht. Thans is de molen eigendom van molenstichting Fivelingo.

(foto: J.A. van Krimpen, oktober 1980)

Geert Jans Nienhuis van Garsthuizen, trouwde in 1875 met Jan Tammes Huizinga (1841-1935), molenaar/eigenaar van *De Lelie* te Eenrum. De sluitsteen boven de ingang van deze molen herinnert nog steeds aan dit muldersechtpaar: "J.H. G.N. 1903"; evenals het molenaarshuis dat zij in hun huwelijksjaar lieten bouwen, getuige het opschrift dat nog steeds op de voorgevel prijkt: "Anno 1875". Sinds de tachtiger jaren van deze eeuw is het pand ingericht als museum/annex restaurant en in gebruik onder de naam: "Abrahams Mosterdmakerij". Tamme Jans Huizinga, oudste zoon van Jan Tammes Huizinga en Geertuid Nienhuis, vertrok in 1906 naar Loppersum waar hij de molen *De Stormvogel* had aangekocht. Vooralsnog is het precieze bouwjaar van deze molen omstreken. Bij notariële akte van 29 januari 1850 ten overstaan van Mr. H.J. Offerhaus, destijds notaris te Delfzijl, werd het eigendom van een bunder een en twintig roeden land van Jacob Eekema, destijds predikant te Oterdum, voor de som van 750 gulden verkocht aan Meinardus Harms Bolt. In die akte werd o.m. bepaald dat Bolt "nu beklemd meier dier landerijen te vergunnen om daarop te mogen bouwen eene behuizinge en pel en roggemolen onder Voorwaarde evenwel dat de Heemtuin en het land niet door midden van Sloten, Greppels, Grachten, Kolken of andere Gravingen zonder nadere overeenkomst met den eigenaar van elkander mogen worden gescheiden". Uit deze bepalingen blijkt wel dat Bolt al zijn opstallen, inclusief de molen, in 1850 nog moest laten bouwen. Het bouwjaar van de molen *De Stormvogel*: 1849, zoals het "Groninger Molenboek" vermeldt, is daarom zeker twijfelachtig, Tamme Jans Huizinga's zoon is ook nog molenaar op *De Stormvogel* geweest, maar was

geen eigenaar; hij huurde het bedrijf van zijn moeder.

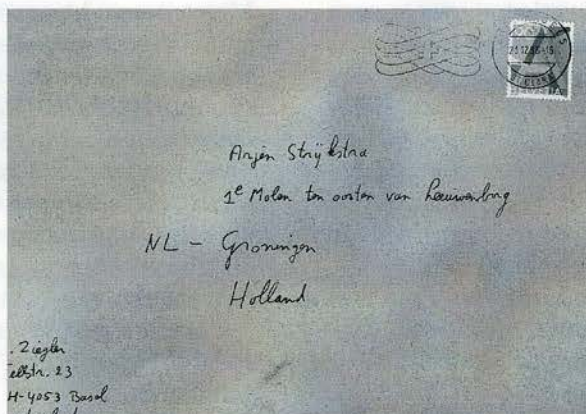
Op 1 mei 1950 werden molen en behuizinge aangekocht door Jan Otto Oosterhoff, afkomstig van Bedum. Hij is slechts korte tijd molenaar in Loppersum geweest, want in 1955 werd het gehele complex aangekocht door I.J. Nienhuis, geboren in Zoutkamp en eigenaar van een bakkerszaak in Den Anel. In 1966 werd *De Stormvogel* door de gemeente Loppersum aangekocht en kwam onder Monumentenzorg te staan. Tot aan zijn pensionering in 1981 is Ies Nienhuis huurder van de molen gebleven, waarna het bedrijf bij gebrek aan een opvolger werd opgeheven.

Op 27 mei 1992 werd de korenmolen *De Stormvogel* te Loppersum, alsmede de korenmolens *De Leeuw* te Zeerijp en *De Hoop* te Middelstum voor de gezamenlijke symbolische som van één gulden door de gemeente Loppersum overgedragen aan de Molenstichting Fivelingo (zie: *De Zelfzwichter* nr. 67-pag. 11)

Volgens de heer E. Bakker zou de familie Huizinga behalve in Eenrum en Loppersum ook molenaar zijn geweest in Stedum.

Gegevens met betrekking tot dat dorp zijn mij echter niet bekend: evenmin dat er enige relatie zou hebben bestaan tussen de families Bleeker, Broekema en Nienhuis. Indien hieromtrent nadere informatie voorhanden is houd ik mij graag aanbevolen.

Ons lid Arjen Strijkstra, actief op de poldermolen *De Noordermolen* te Noorddijk, ontving eind vorig jaar een opmerkelijk geadresseerd poststuk uit Zwitserland.

Heimwee naar het verleden

H. Blaauw

Verstild verleden nummer 19 vriend Hachmer schrijft over de molen van Sappemeer. In 1906 gesloopt. Windkracht was onzeker en uit de tijd. Op de bladzijde ernaast de foto. Ik heb deze voor me uitgehouden en een hele tijd naar dit prachtige bouwwerk gekeken. En dan vraag je je af: Hoe is het toch mogelijk geweest om een dergelijke fraaie molen af te breken. Maar laten we niet sentimenteel

worden. Ik denk daarbij aan mijn aardrijkskundeboek van de HBS, waarin stond: Men kan nu eenmaal niet verwachten dat molenaars en ingelanden ter wille van de schoonheid alles bij het oude zullen laten, ook al weten wij dat met het verdwijnen van de molens een deel van het landschap verloren gaat. En toch mijn lezers, en toch gaat bij het lezen en het bekijken van dit verstild verleden over in een heimwee naar het verleden.

Bij velen beginnen plannen te rijpen om molens te herbouwen. Een nieuwe bovenbouw op een overgebleven onderstuk – een stille getuige van een roemrijk verleden – of oude bouwvallen in nieuwe glorie doen herrijzen. Niet alleen in Groningerland, maar ook in Drente en alle andere provincies, als ook in Duitsland.

In Veendam is men al geruime tijd bezig met het restaureren van het overgebleven onderstuk. Maar waar blijft de bovenbouw? Ik herinner me nog als de dag van gisteren, dat ik elke week van Gieterveen door Veendam reed en dat de molen nog draaide met één roede. Een tweede werd niet meer gestoken. Het bovengedeelte ging verloren. Helaas te vroeg.

Ook in Termunten leeft hetzelfde verlangen. De molen van Reinders ging in de oorlog door brand verloren. De as lag nog lange tijd aan de voet van het stenen achtkant, schijnbaar te wachten om opnieuw in een bovenbouw te worden geplaatst. Maar het was ijdele hoop.

Na lang wachten verdween het ijzeren gevaarte en in de kap van de oude molen van Oudemolen wentelt nu de as van de Aeolus van Termunten.

Heimwee naar het verleden in Meeden en Westerlee. Een nieuw leven voor de stenen molen van Ten Boer. De molen van Garsthuizen is na de brand gelukkig hersteld. In het kwartaalblad Molens van de Vereniging De Hollandsche Molen kunnen we met blijdschap lezen over de vele restauraties.

Ook in Drenthe leeft dit verlangen. Zelf zit ik in de Stichting Herbouw Molen Assen. Maar we zijn tien jaar verder en er is niets meer gebeurd. Op de plaats van de molen van Nienhuis prijkt de HEMA = Hier Een Molen Afgebroken! Met Veendam gelijk te stellen is de eekmolen in Meppel. Ook hier is de onderbouw gerestaureerd en nog dit jaar zal worden begonnen met het plaatsen van de bovenbouw, het overbrengen van een grondzeiler te Hellendoorn/Schuilenburg.

In Oost-Friesland iets dergelijks. Ditzum kreeg weer een molen, eveneens door verplaatsing. In Warsingsfahn zit de nieuwe kap er al weer op.

Molens verbouwd tot woning zullen nog lang blijven bestaan. Schildwolde, Norg, Westerbork en Jemgum zijn sprekende voorbeelden.

In Westerbork is het echter zover, dat de woonmolen door een stichting is aangekocht om het Verstilde Verleden door het Heimwee naar het Verleden weer in oude staat te brengen voor Het Heden.

Ook konden we lezen dat in de werkplaatsen van molenaars voorbereidingen worden getroffen voor kleine of grotere nieuwe molens voor plaatsing in het landschap. Met het verdwijnen van de molen van het Waterschap Tetjehorn verdween de romantiek van het Schildmeer voor een groot gedeelte. Ook hier de signalen: Geef ons een molen terug. Het Groningerland kreeg weer tjasker, wacht op een spinnekop, wipmolen en een molen met een windroos.

We zullen hopen, dat het Gilde van Vrijwillige Molenaars zich zal blijven uitbreiden.

Ook in het verstild verleden denken we aan hen die hun werkzaamheden hebben verricht op de industriemolens in of aan de rand van steden en dorpen, hetzij op eenzame posten tussen bouw- en weilanden op de grondzeilers, de poldermolens. Allen hebben zij gewerkt in dienst en tot nut van ons volk.

Daarom jonge molenaars denk aan de leus van het Monumentenjaar: Er is een toekomst voor het verleden!

Groninger molenaars voeren actie!!!

MOLENAARS GEVRAAGD!!!

De PR-commissie van de gezamenlijke Groninger molenorganisaties heeft ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van het Gilde van Vrijwillige Molenaars een speciale actie op touw gezet om mensen te werven voor de opleiding tot vrijwillig molenaar. Om geïnteresseerden een indruk te geven van de opleiding worden openbare lessen gegeven. Een instructeur komt met zijn leerlingen naar een molen en geeft daar les waaraan de kandidaat-cursisten actief mogen deelnemen. De eerste les is als u dit leest inmiddels achter de rug en is gehouden op 12 april op de molen *De Meeuw* te Garnwerd. In een volgend nummer zullen we u verslag doen van het verloop van deze eerste openbare les.

Om de actie aan het publiek bekend te maken is twee weken achter elkaar een persbericht verzonden naar alle kranten in onze regio. De beide kretten boven dit artikel hebben ieder op hun beurt dienst gedaan als kopje daarvoor. Velen van u zullen ongetwijfeld reeds iets in de krant hebben gelezen. Ook Radio Noord heeft spontaan gereageerd op de persberichten en ons aangeboden via hun programma 'De Opdracht' mee te helpen vrijwilligers te zoeken. TV-Noord heeft eveneens aandacht geschonken aan de actie.

Hoe gaat zoiets in zijn werk?

Op Goede Vrijdag, 28 maart, stond de verslaggeefster van Radio Noord, Kirsten Klijsma, om half acht 's ochtends bij ondergetekende voor de deur. Nadat de apparatuur via de PTT-lijn met de studio was verbonden kon om kwart voor acht de eerste uitzending beginnen. Eerst werd het doel van de actie uiteengezet waarna 'De Opdracht' werd gegeven. Nadat we een beschuit met aardbeien en een kopje thee hadden genuttigd reden we naar de *Noordermolen* in Noorddijk van waaruit het tweede gedeelte werd uitgezonden. Hier lag het accent op het vrijwillig molenaar zijn, waarom ben je het, wat is er zo leuk aan enzovoort. TV-Noord had zich daar inmiddels ook gemeld en zodoende kon die ook gelijk de eerste opnamen maken.

Op naar de volgende locatie, de molen *De Eolus* van Bernhard Dijk aan het Aduarderdiep. Hier kwam de 'instructeur' aan het woord, zowel via de radio als op de TV. Dijk maakte het publiek duidelijk dat de opleiding een zeer serieuze zaak is, niet gemakkelijk maar met enige inzet best te volbrengen. Tijdens de voorbesprekingen was gevraagd door de mensen van Radio/TV-Noord of ook vrouwen de opleiding konden volgen. Uiteraard was het antwoord 'Ja' en om dit kracht bij te zetten hebben we een bezoek gebracht aan één van onze vrouwelijke vrijwilligers, Ida Wierenga. Zij heeft op een bij haar passende, indringende manier vrouwen opgeroepen om zich vooral aan te melden voor de opleiding tot vrijwillig molenaar. Onderweg was er steeds contact met de studio en zodoende werd bekend dat er nog maar één kandidaat zich had opgegeven. Gelukkig was bij onze terugkomst om kwart voor één dit aantal gestegen tot vier en konden we iets meer opgelucht de laatste uitzending beginnen. In deze uitzending hebben we een telefoongesprek gevoerd met een veertienjarige jongen die helemaal gek is van molens en zo snel mogelijk met de opleiding tot vrijwillig molenaar wil beginnen. Na nog een laatste oproep te hebben gedaan konden we de zaak tevreden afsluiten. Later bleek het resultaat zelfs nog beter te zijn: via het in de uitzending genoemde telefoonnummer van de secretaris van het Gilde, B. Oomkens, hadden zich nog twee kandidaten opgegeven.

Verstild Verleden (20)

H.A. Hachmer

De 5e laan, 11e laan, 18e laan, 24e laan, 30e laan, 42e laan, 48e laan, 54e laan en 60e laan, waar zijn we in de vrede terecht gekomen. In een plaats met weinig fantasievolle ambtenaren, een grote wereldstad, nee, in de Veenkolonie Wildervank. Tussen het dubbele kanalenstelsel vinden we de lanen, wegen die het Oosterdiep met het Westerdiep verbinden. In het verre verleden waren zowel aan de 5e, de 11e en de 18e laan molens te vinden.

Op een door H.K. van Halteren uitgegeven, en op 8 juli 1904

gestempelde prentbriefkaart zien we aan de 18e laan de molen van de weduwe H. Meijer.

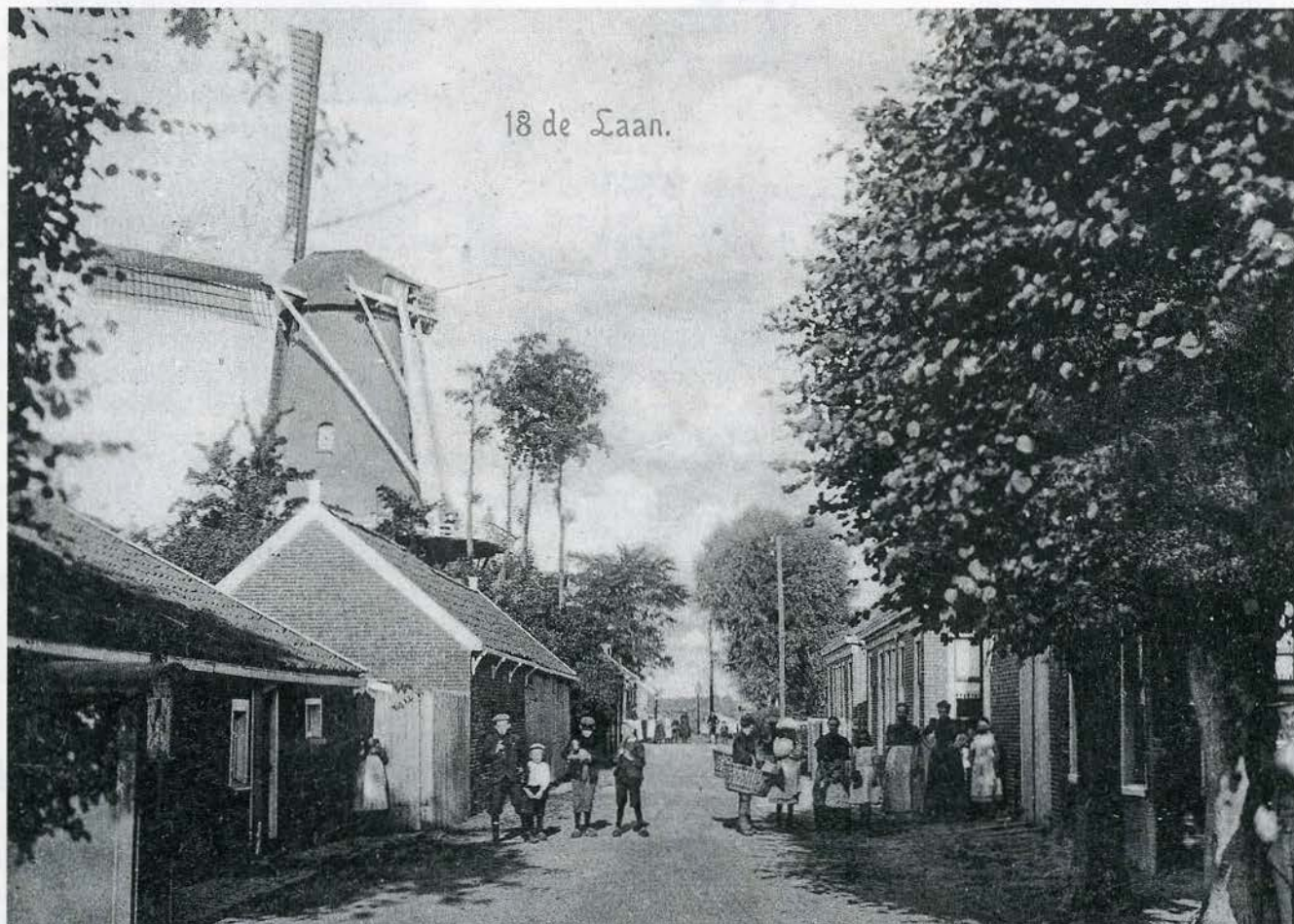
De molen aan de 18e laan was een forse ronde stenen koren- en pelmolen. De molen werd in 1827 gebouwd voor Oomke Fokkens Kemper en is tevens ingericht als barkmolen.

In 1878 werd een zekere E. Benthum de nieuwe eigenaar. In 1894 ging de molen over naar H. Meijer. De molen was toen al niet meer ingericht als barkmolen. Aan het einde van de Eerste Wereldoorlog verdween de molen uit het veenkoloniale landschap. Wat rest is de prentbriefkaart, welke

later ook nog als ingekleurde kaart werd uitgegeven.

In Verstild Verleden (19) noemden we 1906 als sloopdatum van de molen van Rienmeijer te Sappemeer. Dit moet echter omstreeks 1926 zijn. Mochten we de precieze datum nog kunnen achterhalen dan zullen wij u deze zeker melden.

De molen aan de 18e laan te Wildervank

Video Stoere werkers: Molens in Nederland 1930-1933

Filmbeelden over de prachtige molens die ons land rijk was (en in de meeste gevallen nog is) zijn door het Nederlands Filmarchief verzameld en uitgebracht op video in de serie Industrieel Erfgoed. De videobanden, met de titel *Stoere Werkers: Molens in Nederland 1930-1933* zijn voor f 39,95 (dubbelcassette) verkrijgbaar bij de boekhandel. De video met ISBN 9056794213, duurt 2 keer ongeveer 60 minuten.

Deze prachtige film, die door De Molenaar in 1935 werd bestempeld tot de grootste en meest unieke molenfilm ter wereld, is begin jaren dertig door Alex Roosdorp gemaakt onder begeleiding van Jhr. F.L.J. van Rijckevorsel, één van de actiefste bestuursleden van De Hollandsche Molen uit die tijd. Het commentaar bij de beelden wordt op de video verzorgd door molenkenner Evert Smit en deels door molenaar-beeldhouwer Joep Coppens.

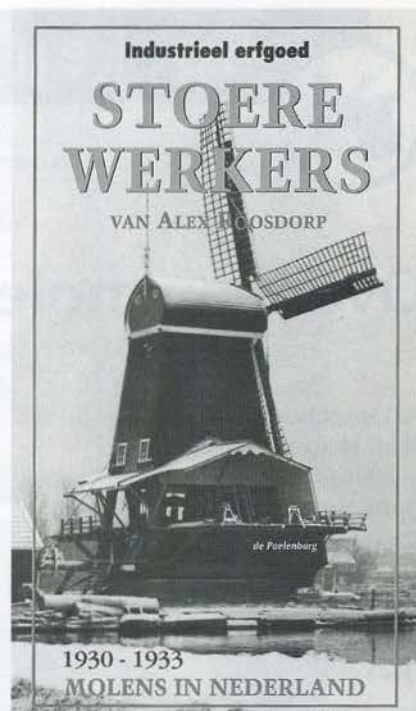
Op 15 april 1972 werd de film voor het eerst in het openbaar vertoond op de vergadering van het Gilde van Vrijwillige Molenaars. Sindsdien is de film regelmatig vertoond. De film is enkele keren te zien geweest tijdens ledenvergaderingen van de Vereniging van Vrienden van de Groninger Molens. De eerste keer zelf met persoonlijk gesproken commentaar van Evert Smit jr.

In de film komen talrijke molens aan bod, elk met hun eigen eindproducten en specifieke werkwijze. Aan de hand van het Groot

Volkoomen Moolenboek van Natrus, Polly en Van Vuuren, toont de dochter van Alex Roosdorp steeds een type molen, waarna een voorbeeld hiervan nader wordt bekeken.

Het Nederlands Filmarchief zoekt in de filmarchieven naar interessant oud beeldmateriaal. De oude films worden bij een temperatuur bewaard van 5°C. Na een kritische selectie en zorgvuldige restauratie van het oorspronkelijk materiaal worden de beelden op video overgezet.

Deze film met grote historische waarde is het aanschaffen zeker waard!

Omslag van de video *Stoere Werkers* door Alex Roosdorp. De afgebeelde molen is de nog bestaande paltrokmolen *De Gekroonde Poelenburg* te Zaandam

Uitreiking video Stoere Werkers aan mw. Tatjana Roosdorp (midden). Zij wordt rechts geflankeerd door Evert Smit en links door Marjolein Rohde van het Nederlands Filmarchief.

Over een molenverzameling

•1 "Jeugdherinneringen van Rouke Klaas Henstra" Makkum z.j. (= 1996) - 50 pag's op A-5 formaat. Zw/w geïllustreerd met 16 afbeeldingen, waaronder een aantal molens. Nr. 1 in de reeks Statumrige - prijs f. 10,-. Verkrijgbaar bij de stichting 'Ald Makkum' te Makkum.

Deze bescheiden uitgave beschrijft de jeugdherinneringen van de zoon van een houtzaag-molenaarsknecht (1887-1963) in het Friese Makkum

Industriemolens te Makkum.

V.l.n.r. houtzaag- en meelmolen (1776-1922), papiermolen *Het Springend Hert* (1768-1910), olie- en pelmolen (1764-1931) en houtzaagmolen *De Eendracht* (1777-1917)

(Ansichtkaart met poststempel: 15 aug. 1903,

Coll. C.E. vd. Horst)

op het laatst van de vorige eeuw. Een verhaal over een verstild maar toch levendig dorp aan de Zuiderzee. In deze herinneringen komen ook de molens ter sprake. Het is een aardig boekje dat de dorps- en molensfeer van vroeger goed en voelbaar in beeld brengt. Er verschijnt niet veel in dit genre. Molenvrienden kunnen daarom blij zijn met deze op schrift gestelde ontboezemingen.

•2 "De historie van de Wilpermolen" door Mr. J.H. Hermesen, een uitgave ter gelegenheid van het 250-jarig bestaan van de Wilpermolen, door de Stichting behoud de Wilpermolen. Een boekje van 40 blz., zw/w geïllustreerd, omslag in kleur. De historie van deze in oorsprong oude molen wordt nogal

droog vermeld in de eerste hoofdstukken. Vanaf hoofdstuk III wordt het vlotter leesbaar en heel beknopt worden ook de andere molens van het dorp vermeld. Deze grote molen had voorheen tenminste 4 koppel maalstenen, slechts de voersteen is hier thans van over gebleven.

De prijs van het boekje is f. 17,50 (incl. porto) en het kan besteld worden bij de VVV gemeente Voorst. Tel. (0571) 27 55 67.

•3 In *De Zelfzwichter* nr. 82 van juni vorig jaar heeft een uitvoerig artikel gestaan over de plannen tot herbouw van de windhoutzaagmolen *De Ster* in Utrecht (wijk Lombok).

Om de herbouw te stimuleren heeft men o.a. een boek uitgegeven:

"Houtzaagmolen *De Ster* - De opkomst, ondergang en wederopbouw van een molen in Utrecht", door mw. Bernet van Leeuwen. Utrecht mei 1996 - 64 pag's met vele hoogst interessante zw/w afb. Gebonden in harde omslag met kleurafbeelding - ISBN 90 75539029.

Het is een fraai boeiend boek geworden dat zich als een roman laat lezen. Het grootste deel van het boek beslaat de laatste 100 jaar van de molen en de geschiedenis van de eens zo bekende en voorname familie De Wit. De firma de Wit had behalve *De Ster* ook nog de naast gelegen zaagmolen *De Bijgeval* in bezit. Het is aan de ene

kant triest te moeten constateren dat een bloeiend bedrijf in onze dagen (1984) door veroudering tot sluiting werd genoopt, terwijl aan de andere kant juist dankzij dit conservatisme een geweldig romantisch industrieel monument is blijven staan dat hopelijk eens zal resulteren in een volledig geres-

taureerde windzaagmolen. De prijs van dit boek is f 25,- inclusief porto- en verzendkosten. Adres: Stichting De Sterremolen - Molenpark 8 - 3531 EK Utrecht - Tel. (030) 294 25 53.

De Wilpermolen te Posternek (gem. Voorst). Een forse stenen stellingmolen met een fraaie gevelsteen in de romp. (foto: coll. C.E. vd. Horst)

•4 Ter gelegenheid van de zeer ingrijpende restauratie (vernieuwbouw) van de korenmolen *Ceres* te Bovenkarspel (NH) verscheen in de 63e Bundel van het Historisch Genootschap 'Oud West-Friesland' in het Westfries dialect, het artikel: Meelmolen *De Haas* het as *Ceres* de wind weer in de zoile, door Peter Ruitenbergh. Pag. 74-78 met twee zw/w afbeeldingen. Het verhaaltje is een samenvatting van een nog te verschijnen boek over de geschiedenis van deze molen. Te zijner tijd hopen wij hierop terug te komen.

•5 De molen van Harreveld - Twee eeuwen in weer en wind, door Henk Harmsen e.a. Een uitgave van de Stichting tot instandhouding van de beltkorenmolen Hermien in Harreveld - mei 1996 - 68 pag's met talrijke zw/w illustraties. Prijs f 25,-, inclusief verzendkosten. Bestellen bij dhr. H.J. Krabbenborg - Boschlaan 3 - 7131 RA Lichtenvoorde. Het is een fraai verzorgd boekje (afm. 15x21 cm in kleurenomslag, geplastificeerd) over de geschiedenis van deze Gelderse 8-kante belt-molen uit 1819. Aanbevolen!

•6 Voor de liefhebber van nostalgische afbeeldingen over de nadagen van de Zaanse molens kunnen wij u de zeer onlangs uitgegeven video aanbevelen! Deze video (systeem VHS) Zaanse molens in de jaren 1920 - 1935" werd gefilmd door de

De houtzaagmolens *De Ster* en *De Bijgeval* aan de Leidsche Rijn te Utrecht. De nog bestaande zagerij (van de molen) is inmiddels gerestaureerd. Naar volledig molenherstel wordt gestreefd.

(Ansichtkaart met poststempel 20-08-08, Coll. C.E. vd. Horst)

Zaanse amateur-filmer en kinderboeken schrijver Dick Laan (1894-1973), vooral bekend om de vermaarde Pinkeltje-reeks.

De oorspronkelijke filmpjes werden op video overgebracht door het Nederlands Filmarchief. De film toont ons 24 molens (waarvan nu nog 9 bestaand). We zien heerlijke beelden van de paltrok balkenzager *De Held Jozua* in vol bedrijf. De werkende oliemolen *De Koperslager* te Zaandijk, interieur en exterieur. Oliemolen *Het Pink* te Koog in 1927 mooi gezet vanwege de opening van het Zaanse molenmuseum. Verfmolen *De Duinjager* (nu *De Kat* op de Zaanse Schans) op z'n oorspronkelijke plaats in het nog open Oostzijderveld, in de

verte draait *De Zedenmaker* enz. enz. Prachtig!

En toch zijn nog lang niet alle Zaanse molens die in die tijd nog wel bestonden, gefilmd. Zoals paltrokmolen *De Pet*, bovenkruier houtzaagmolen *Het Jonge Schaap*, zaagmolentje *De Huisman* (nu ook op de Zaanse Schans), Specerijmolen *Indië's Welvaren*, zaagmolentje *De Vegter* en *De Huisvrouw*, en zo zijn er nog wel enkele.

Zeer aanbevolen deze video met bijgevoegde toelichting over de getoonde molens. Prijs f 34,95 franco huis. Verkrijgbaar bij het Molenmuseum – Museumlaan 18 – Koog aan de Zaan – tel. (075) 621 51 48

•7 Onlangs verscheen bij Gysbers & Van Loon te Arnhem een Molenlijst 1997. Het is een collectie van meer dan 600 titels over Molens, Molenbouw, Waterstaat en aanverwante zaken. In deze lijst kunt u wellicht die titel vinden van het molenboek welke nog in uw collectie ontbreekt.

De catalogus is te bestellen bij Gysbers & Van Loon - Bakkerstraat 7 - 6811 EG Arnhem - tel. (026) 442 44 21.

HET MOLENWINKELTJE

Onderstaande artikelen zijn bij de Vereniging of Stichting op aanvraag verkrijgbaar (zie voor adressen de Colofon). De prijzen gelden afgehaald bij de fam. Dijk, Aduarderdiep 3, 9833 TG DEN HAM (Gn), (050) 403 17 22.

Bij toezending worden verzend- en portokosten in rekening gebracht. Aangezien deze kosten sterk afhankelijk zijn van de bestelde artikelen, worden zij niet hier, maar alleen op de factuur vermeld. De letter/cijfer kode is de bestelkode.

MOLENANSICHTKAARTEN per stuk f 1,00

MA01 (kleur, serie 12 stuks) f 10,00

Den Andel	KoPel De Jonge Hendrik (7)
Finsterwolde	KoPel molen Ganzedijk (38)
Noordhorn	KoPel Fortuna (140)
Paterswoldsemeer	WATER De Helper (39)
Sebaldeburen	WATER De Eendracht (42)
Ten Boer	ZA+KO Bovenrijge (20)
Ter Haar	KoPel Standerdmolen (126)
Uithuizermeeden	WATER Goliath (122)
Veelerveen	KOREN Niemans molen (15)
Vrieschêloo	KOREN De Korenbloem (16)
Zuidwolde	WATER Krimpstermolen (9)
Zuurdijk	KoPel De Zwaluw (66)

MA02 (kleur, serie 8 stuks) f 7,50

Garmerwolde	WATER Langelandster M. (21)
Garrelswaer	WATER Kloostermolen (68)
Noorddijk	WATER Noordermolen (85)
Noorderhoogebrug	KOREN Wilhelmina (87)
Onderdendam	WATER Zilvermeeuw (10)
Zuidwolde	WATER Koningslaagte (13)
Zuidwolde	WATER Krimstermolen (9)
Zuidwolde	WATER 't Witte Lam (12)

MOLENFOTO'S (kleur, per serie 10 stuks) f 10,00

MF01

Garmerwolde	WATER Langelandster (21)
Garsthuizen	KoPel De Hoop (114)
Kolham	KOREN Enterprise (98)
Leegkerk	WATER De Jonge Held (57)
Slochteren	WATER Fraeylema (109)
Slochteren	WATER GrootePolder (111)
Slochteren	WATER De Ruiten (113)
Wedderbergen	WATER (127)
Wedderveer	ZAAGM Spinnepok (128)
Westerwijtwerd	KoPel Zeldenrust (75)

MF02

Appingedam	WATER Olingermolen (6)
Vierverlaten	WATER Zuidwendinger (55)
Glimmen	WATER Witte Molen (49)
Klein Wetsinge	KoPel Eureka (1)
Midwolda	WATER Paaltjasker
Onderdendam	WATER Zilvermeeuw (10)
Overschild	KOREN Windlust (22)
Spijk	KoPel Ceres (18)
Westerwijtwerd	WATER De Palen (77)
Zuidwolde	WATER 't Witte Lam (12)

THEELEPELTJES

TH01

Molenaafbeelding in diverse typen op steel f 4,-.

TH02

Verzilverd, met ovale of ronde Delfts blauwe molenaafbeelding f 5,-.

STICKERS

ST01

Met embleem Vereniging Vrienden van de Groninger Molens f 1,-.

ST02

Met afbeelding van een Groninger Molen f 1,-.

MOLENBOUWTEKENINGEN (schaalmodellen)

BT01

Standerdmolen f 10,-.

BT02

Wipmolen f 10,-.

BT03

Stellingmolen f 12,50

BT04

Spinnemolentje f 5,-.

BP01

BORDUURPATRONEN (met diverse molenaafbeeldingen) f 10,-.

LB01

LESBRIEF over molens f 1,-.

MT01

MOLENTEGELTJES f 5,-.

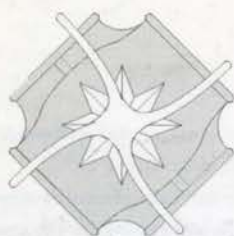
BR01

BROCHURE Zelfzwichter 40 pagina's informatie in gekleurde omslag f 2,50

ZZxx

DE ZELFZWICHTER (verschenen nummers) t/m nr.20 f 2,00, nr.21 - nr.84 f 2,50

VERENIGING VAN VRIENDEN VAN
DE GRONINGER MOLENS

STICHTING DE GRONINGER MOLEN

GILDE VAN VRIJWILLIGE MOLENAARS

